

LAUSUNTO

Yksityisoikeus ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys-yksikkö
LsN Jari Salila

26.2.2025

Hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolaitain muuttamisesta (HE 214/2024 vp)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolaitain. Esityksessä ehdotetaan, että korvauksista, jotka Rajavartiolaitain suorittaa maa- ja vesialueiden omistajille ja haltijoille rajavyyhykkeelle rakennettaviin pysyviin esteisiin liittyvien rakennus- ja raivaustöiden aiheuttamasta vahingosta ja haitasta, päätettäisiin jatkossa lunastusmenettelyssä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaisesti.

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Yleistä

Oikeusministeriö on antanut hallituksen esityksen luonnoksesta sisäministeriölle lausunnon (18.11.2024 VN/15255/2024-OM-19), johon sisältyvät huomautukset on otettu pääosin huomioon. Oikeusministeriö kannattaa ehdotettuja muutoksia.

Oikeusministeriö toteaa, että lunastusmenettelyssä käsitellään laajasti kiinteistöjä koskevia eri lakien mukaisia korvausasioita, jotka perustuvat viranomaisten tekemiin päätöksiin tai suoraan lain säännöksiin. Lunastustoimikunnalla on hyvät edellytykset tämentyypisten asioiden käsittelyyn.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Yksityiskohtaisia huomautuksia

Korvausasioiden käsittelyn kaksi linjaa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolaitain 29 d, 50 ja 50 a §:ää. Ehdotetun 50 §:n mukaan esteiden rakentamisesta johtuvat korvauskysymykset käsiteltäisiin lunastustoimituksessa. Niin ikään teknisen ja radioteknisen valvonnan laitteistojen asettamisesta (29 d §) ja raja-aukon, rajavyöhykkeen kulku-urien ja teiden sekä esteiden ylläpidosta (50 a §) johtuvat korvauskysymykset käsiteltäisiin lunastustoimituksessa, milloin nämä toimet liittyvät 50 §:ssä tarkoitetun esteen rakentamiseen. Jos korvauksen perusteena oleva toimi ei liittyisi esteen rakentamiseen, korvauksesta päätettäisiin nykyiseen tapaan Rajavartiolaitain päätöksellä, johon voidaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Ehdotettu sääntely johtaa siihen, että korvausasian käsittely ohjautuu esitykseen sisältyvien säännösten osalta kahteen eri menettelyyn (rajavartiolaitos => hallinto-oikeus => korkein hallinto-oikeus tai lunastustoimitus => maa-oikeus => korkein oikeus) siitä riippuen, liittyykö korvauksen perusteena oleva toimi esteeseen vaiko ei. Vastaavasti korvaukseen määrittämiseen sovellettava lainsäädäntö on osin erilainen (joko rajavartiolaitain tai rajavartiolaitain ja lunastuslaitain). Niin ikään muutoksenhakumenettely sovellettavaksi tulevine prosessuaalisine säännöksineen (esimerkiksi oikeudenkäyntikulujen osalta ks. L oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 10 luku tai oikeudenkäymiskaari 21 luku) ja oikeudenkäyntikulujen maksuja koskevat sääntelyt ovat erilaiset. Lainkäytön ja hallintolainkäytön erot on sinänsä tunnistettu esityksessä, mutta näitä koskeva arvio on jäänyt verraten ohueksi. Sääntelyratkaisua voidaan sinänsä pitää yhdenvertaista kohtelua koskevan perustuslain 6 §:n näkökulmasta mahdollisena jäljempänä todetuin huomautuksin.

Korvauksen määrittämisen oikeudellinen perusta

Ehdotettujen säännösten mukaan ”vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus.” Jokaiseen muutettavaan pykälään sisältyy säännöksen suhdetta lunastuslaitain järjestävä säännös: ”...korvauksesta päättämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastustoimituksesta ja lunastuksen päättymisestä, korvauksen määrittämisestä ja suorittamisesta, jälkikorvauksen määrittämisestä, kustannuksista, muutoksenhausta sekä korosta.” Lunastuslain korvausperusteet

tulisivat siis rajavartiolain erityisen korvausperusteen ohella sovellettavaksi tilanteessa, jossa asian käsittely ohjautuu lunastustoimitukseen.

Yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta saattaa muodostua ongelmalliseksi, jos korvaus-
tasot muodostuisivat erilaisiksi siitä riippuen, kumpaan edellä selostetuista menettelyistä
korvausasia ohjautuu. Huomionarvoista on, että eduskunnassa vireillä olevassa esityk-
sessä HE 218/2024 vp (johon nyt puheena olevan esityksen HE 214/2024 vp s. 26 viita-
taan) lunastuslain korvausperusteita on esitetty tarkistettavaksi siten, että osa lunastus-
korvauksesta tulisi suorittaa 25%:lla korotettuna.